

## Investigating the Effect of Profit Predictability Criteria and the Relevance of Financial Information on the Readability of Companies' Annual Reports<sup>1</sup>

Mostafa Matin Nazar<sup>2</sup>, Naghi Fazeli<sup>3</sup>, Arezo Khosravani<sup>4</sup>,  
Amir Yalfani<sup>5</sup>

Received: 2024/10/16

Accepted: 2024/12/19

Research Paper

### Abstract

This research seeks to investigate whether the predictability of profit and the relevance of financial information influence the readability of financial statements of companies listed on the Tehran Stock Exchange. The primary objective of the study is to evaluate the impact of profit predictability and financial information relevance on the readability of annual reports of companies active in the Tehran Stock Exchange. The Fog Readability Index was employed to assess the readability of financial statements, while the models developed by Francis (2012), Perotti and Wagenhofer (2013), and Bushman (2004) were used to analyze the effects of profit predictability and financial information relevance. Examining 781 company-years over the period from 2011 to 2021 (1390 to 1400 in the Iranian calendar), this study demonstrates that the readability of companies' annual reports is significantly influenced by the criteria of profit predictability and financial information relevance.

**Keyword:** Readability of Financial Statements, Profit Awareness, Profit Transparency.

**JEL Classification:** M41.

1. doi: 10.22051/jera.2024.48619.3311

2. Ph.D. Student, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran. (mostafa.matinnazar@gmail.com).

3. Assistant Professor, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran. (Corresponding Author). (fazeli.n@gmail.com).

4. Assistant Professor, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran. (a.khosravani55@yahoo.com).

5. Assistant Professor, Department of Accounting, Semnan Branch, Islamic Azad University, Semnan, Iran. (yalfani\_amir435@yahoo.com).

## بررسی اثر معیارهای پیش بینی پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی بر خوانایی گزارش‌های سالانه شرکتها<sup>۱</sup>

مصطفی متین نظر<sup>۲</sup>، نقی فاضلی<sup>۳</sup>، آرزو خسروانی<sup>۴</sup>، امیر یلفانی<sup>۵</sup>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۷/۲۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۹/۲۹

مقاله پژوهشی

### چکیده

در این پژوهش تلاش گردیده تا بررسی شود که آیا در بورس اوراق بهادار تهران، معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مرتبط بودن اطلاعات مالی بر خوانایی صورت‌های مالی شرکت‌ها تأثیرگذار هستند یا خیر. هدف اصلی پژوهش، بررسی تأثیر معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی بر خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌های فعال در بورس اوراق بهادار تهران است. برای ارزیابی خوانایی صورت‌های مالی، از شاخص خوانایی فاگک و همچنین جهت تحلیل تأثیر پیش‌بینی‌پذیری سود و ارتباط اطلاعات مالی از مدل‌های فرانسیس (۲۰۱۲)، پروتی و واگن‌هوفر (۲۰۱۳)، و بوشمن (۲۰۰۴) استفاده گردیده است. این پژوهش با بررسی ۷۸۱ سال-شرکت در بازه زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰، نشان می‌دهد که خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مرتبط بودن اطلاعات مالی قرار گرفته است.

**واژه‌های کلیدی:** خوانایی صورتهای مالی، پیش‌بینی‌پذیری سود، مربوط بودن اطلاعات مالی.

طبقه‌بندی موضوعی: M41

doi: 10.22051/jera.2024.48619.3311

۱. دانشجوی دکتری، گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. (mostafa.matinnazar@gmail.com)

۲. استادیار گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. (نویسنده مسئول). (fazeli.n@gmail.com)

۳. استادیار گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. (a.khosravani55@yahoo.com)

۴. استادیار گروه حسابداری، واحد سمنان، دانشگاه آزاد اسلامی، سمنان، ایران. (yalfani\_amir435@yahoo.com)

<https://jera.alzahra.ac.ir>

## مقدمه

در دهه اخیر، بسیاری از ناظران بازارهای مالی به اهمیت خوانایی متون مالی و حسابداری توجه ویژه‌ای داشته‌اند. از آنجایی که مفهوم خوانایی به بهبود ویژگی کیفی قابل فهم بودن اطلاعات مالی کمک می‌کند، ارزیابی تأثیر خوانایی اطلاعات بر تصمیمات ذینفعان، به ویژه سرمایه‌گذاران، ضروری است (به نقل از مرادی و متین نظر، ۱۳۹۷). یکی از عواملی که توجه بیشتر به خوانایی را افزایش داده است، تغییر در الزامات افشای اطلاعات شرکت‌هاست؛ به گونه‌ای که این تغییرات باعث افزایش چشمگیر در ارائه اطلاعات توضیحی شده و سرمایه‌گذاران را به خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها بیشتر معطوف کرده است. مطالعات متعدد نشان می‌دهند که خوانایی گزارش‌های سالانه می‌تواند کیفیت افشای اطلاعات را تحت تأثیر قرار دهد. یکی از جنبه‌های اصلی که پژوهشگران در این حوزه مورد بررسی قرار داده‌اند، پیامدهای اقتصادی افزایش سطح خوانایی گزارش‌های سالانه است.

از نظر تئوریک، از آنجایی که مدیریت و مالکیت در شرکت‌های سهامی تفکیک شده‌اند، گزارش‌های سالانه نقش پل ارتباطی میان مدیریت و سهامداران خارجی را ایفا می‌کنند. سرمایه‌گذاران و سهامداران اقلیت از طریق این گزارش‌ها می‌توانند اطلاعاتی درباره وضعیت مالی، عملکرد، جریان نقدی و چشم‌انداز رشد شرکت به دست آورده و مدیریت صحیح آن را ارزیابی کنند. اما متأسفانه در سال‌های اخیر کاهش خوانایی گزارش‌های سالانه تأثیر منفی بر ارتباط مؤثر آن‌ها با سرمایه‌گذاران و سهامداران اقلیت داشته است.

این پژوهش به دنبال بررسی خوانایی گزارش‌های سالانه به عنوان یکی از معیارهای سنجش کیفیت اطلاعات مالی، و ارتباط آن با معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی است که به عنوان معیارهای سنجش کیفیت سود شناخته می‌شوند. هدف اصلی این پژوهش تکمیل مطالعات قبلی با ارزیابی این است که آیا معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی بر خوانایی گزارش‌های سالانه تأثیر گذارند یا خیر.

باتوجه به این مهم که روایت‌های متنی بدون ساختار در گزارش‌های سالانه بی‌نظمی‌ها، ابهامات، و فرصت طلبی مدیریتی را نشان می‌دهد (مرادی، متین نظر، ۱۳۹۷) ضروری است که بتوانیم بینش‌های مفیدی را برای سرمایه‌گذاران و استفاده‌کنندگان از گزارش‌های سالیانه فراهم آوریم، زیرا این امر نشان می‌دهد که بهبود قابلیت اطمینان در گزارش سالیانه ممکن است برای برخی از شرکت‌ها محدود باشد زیرا کیفیت اطلاعات حسابداری یک عامل اساسی برای خوانایی است و بیانات مربوط

به گزینش‌های گوناگون از این منظر امکان پذیر نمی باشد. همچنین با توجه به استانداردهای حسابداری که بر روی بهبود خوانایی گزارش‌های مالی متمرکز شده اند، لذا پژوهش ما با در نظر گرفتن تاثیر کیفیت اطلاعات حسابداری در ارتباطات و این که چگونه ممکن است موفقیت گزارش اصلاحات را به یک زیرمجموعه شرکت محدود سازد، متمرکز شده است.

در این پژوهش، مفهوم خوانایی به معنای سهولت درک و فهم متون نوشته شده است، به گونه‌ای که خواننده بتواند به راحتی متن را بخواند و مفاهیم آن را به درستی درک کند. خوانایی متون مالی به محتوای آن (پیچیدگی واژگان و ساختار جملات) و نحوه ارائه بستگی دارد. در بازارهای سرمایه، استفاده کنندگان صورت‌های مالی به ویژه سرمایه گذاران برای تأمین نیازهای اطلاعاتی و اتخاذ تصمیمات مناسب از این اطلاعات بهره می‌برند؛ بنابراین، اطلاعات مالی باید به گونه‌ای باشد که قابلیت درک داشته و قابل استفاده باشد (نوروش و همکاران، ۱۳۸۹). پیش‌بینی پذیری اطلاعات مالی به میزان پراکندگی سود خالص اشاره دارد. یکی از پرسش‌های اصلی که سرمایه گذاران در بازارهای مالی، به ویژه در بازار سهام، با آن مواجه هستند، توانایی پیش‌بینی سود است. سرمایه گذاران همواره به دنبال پاسخ به این پرسش هستند که آیا سود اعلام شده می‌تواند سودهای آتی را نیز پیش‌بینی کند؟ به همین دلیل، سهامداران، مدیران، پژوهشگران و سایر ذینفعان برون سازمانی در تلاشند تا با ارزیابی سود ابرازی، امکان پیش‌بینی قیمت سهام را بررسی و از آن در تصمیم‌گیری‌های خود استفاده کنند. از جمله عواملی که می‌تواند بر تحقق پیش‌بینی‌ها تأثیر بگذارد، پیش‌بینی تولید، فروش و سود هر سهم و میزان تحقق پیش‌بینی‌ها در تغییرات قیمت سهام است. همچنین توجه به بودجه سالانه شرکت و کنترل بودجه در گزارش‌های میان‌دوره‌ای نیز در این زمینه نقش مهمی ایفا می‌کند. در نهایت، مهم‌ترین عامل تأثیرگذار بر قیمت سهام، پیش‌بینی سود هر سهم است. (به نقل از عباس‌الطیاری و همکاران، ۱۳۹۴) هدف اصلی گزارشگری مالی، ارائه اطلاعات مفید برای تصمیم‌گیری است. چارچوب نظری گزارشگری مالی ویژگی‌هایی را به عنوان خصوصیات کیفی اطلاعات حسابداری مشخص کرده که برای ارزیابی مفید بودن این اطلاعات به کار می‌رود. برخی از این خصوصیات به محتوای اطلاعات مالی و برخی دیگر به نحوه ارائه آن‌ها مربوط می‌شود. مربوط بودن اطلاعات، یکی از خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات حسابداری است. اطلاعات مربوط باید دارای ارزش تأییدی و پیش‌بینی‌کننده باشند و انتخاب مواردی که در صورت‌های مالی گزارش می‌شوند، باید بر اساس تأثیر آن‌ها بر تصمیمات اقتصادی استفاده کنندگان انجام شود.

### مبانی نظری و توسعه فرضیه‌ها

در حوزه مدیریت مالی و سرمایه گذاری، کیفیت گزارشگری اطلاعات مالی نقش مهمی در تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، تحلیل‌گران و سایر ذینفعان دارد. یکی از جنبه‌های مهم کیفیت گزارشگری مالی، خوانایی گزارش‌های سالانه است که به میزان سهولت درک اطلاعات توسط کاربران اشاره دارد. خوانایی پایین می‌تواند منجر به ابهام اطلاعاتی شده و تصمیم‌گیری‌ها را تحت تأثیر قرار دهد. در این راستا، پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی به عنوان دو عامل کلیدی در شفافیت گزارشگری مالی، می‌توانند تأثیر قابل‌توجهی بر خوانایی گزارش‌های سالانه داشته باشند.

پیش‌بینی‌پذیری سود به توانایی تخمین سودهای آتی با استفاده از اطلاعات مالی گذشته اشاره دارد. اطلاعاتی که قابلیت پیش‌بینی‌پذیری بالایی دارند، معمولاً با پایداری سود، ثبات جریان‌های نقدی و کیفیت ارقام تعهدی همراه هستند. زمانی که سود گزارش‌شده قابلیت پیش‌بینی بیشتری داشته باشد، می‌توان انتظار داشت که گزارش‌های مالی شرکت نیز از شفافیت بالاتری برخوردار بوده و خوانایی بیشتری داشته باشند.

مربوط بودن اطلاعات مالی یکی دیگر از ویژگی‌های کیفی اطلاعات حسابداری است که میزان مفید بودن داده‌های مالی در تصمیم‌گیری‌های اقتصادی را نشان می‌دهد. اطلاعات مالی زمانی مربوط تلقی می‌شوند که دارای ارزش تأییدی، ارزش پیش‌بینی‌کننده و به‌موقع بودن باشند. هرچه اطلاعات ارائه‌شده توسط شرکت‌ها مرتبط‌تر باشد، سرمایه‌گذاران و سایر کاربران قادر خواهند بود تحلیل بهتری از وضعیت شرکت داشته باشند، که این امر می‌تواند به خوانایی بالاتر گزارش‌های مالی منجر شود.

در این پژوهش، خوانایی گزارش‌های سالانه با استفاده از شاخص فاگ<sup>۱</sup> اندازه‌گیری می‌شود. این شاخص یکی از روش‌های رایج برای سنجش پیچیدگی متن است که بر اساس میانگین طول جملات و تعداد کلمات دشوار محاسبه می‌شود. مقدار بالاتر شاخص فاگ نشان‌دهنده پیچیدگی بیشتر و در نتیجه خوانایی کمتر گزارش‌های مالی است.

نتایج پژوهش‌های پیشین نشان داده‌اند که کیفیت گزارشگری مالی می‌تواند بر خوانایی گزارش‌ها تأثیر بگذارد. افزایش پیش‌بینی‌پذیری سود و بهبود مربوط بودن اطلاعات مالی احتمالاً منجر به کاهش پیچیدگی و افزایش خوانایی گزارش‌های سالانه خواهد شد. این امر به

سرمایه‌گذاران و سایر کاربران کمک می‌کند تا درک بهتری از وضعیت مالی شرکت‌ها داشته باشند و تصمیمات آگاهانه‌تری اتخاذ کنند.

### پژوهش‌های تجربی

پژوهش لی<sup>۱</sup> (۲۰۰۸) در ارتباط با خوانایی صورتهای مالی یکی از اولین مطالعات جامع در این حوزه محسوب می‌شود. او در این پژوهش به بررسی ارتباط بین خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها و سودآوری آن‌ها پرداخته است. نتایج نشان می‌دهند که شرکت‌هایی که گزارش‌های مالی ساده‌تر و خواناتر ارائه می‌دهند، از ثبات بیشتری در سودآوری برخوردارند. فنگک لی در این مطالعه از شاخص گانینگ‌فاگ برای سنجش خوانایی استفاده کرده و نشان می‌دهد که خوانایی پایین با نوسانات بیشتر در سودآوری ارتباط دارد.

لیهاوی، لی و مرکلی<sup>۲</sup> (۲۰۱۱) در پژوهشی به بررسی ارتباط بین خوانایی گزارش‌های مالی و تحلیل‌گران مالی می‌پردازد. یافته‌ها نشان می‌دهند که گزارش‌های با خوانایی بیشتر به تحلیل‌گران این امکان را می‌دهند تا پیش‌بینی‌های دقیق‌تری از عملکرد آینده شرکت‌ها ارائه دهند. همچنین، شرکت‌هایی که گزارش‌های پیچیده‌تری دارند، معمولاً پوشش تحلیل‌گری کمتری دریافت می‌کنند.

بونسال، لئون، میلر و رنکمپ<sup>۳</sup> (۲۰۱۷) در مطالعه‌ای، تأثیر قوانین و مقررات حسابداری بر خوانایی گزارش‌های مالی را تحلیل کرده‌اند. نتایج نشان می‌دهند که قوانین سخت‌گیرانه‌تر حسابداری، اگرچه به شفافیت بیشتری منجر می‌شود، ممکن است پیچیدگی گزارش‌ها را افزایش داده و خوانایی را کاهش دهد. این تحقیق پیشنهاد می‌کند که شرکت‌ها باید علاوه بر رعایت قوانین، به سادگی نحوه ارائه اطلاعات نیز توجه کنند تا خوانایی را بهبود بخشند.

کین لو<sup>۴</sup> (۲۰۱۷) به بررسی رابطه میان مدیریت سود و خوانایی گزارش‌های سالانه پرداخت. او در این پژوهش نشان داد که خوانایی گزارش‌های سالانه و مدیریت سود در تضاد هستند و دریافت که شرکت‌هایی که به مدیریت سود می‌پردازند، معمولاً گزارش‌های مالی پیچیده‌تری ارائه می‌دهند.

1. Li

2. Lehavy, Li & Merkley

3. Bonsall, Leone, Miller & Rennekamp

4. Kane Lowe

محسنی و رهنمای رودپشتی (۱۳۹۵) در تحقیقی به بررسی ارتباط بین مدیریت لحن نوشتار و عملکرد آتی شرکت‌های پذیرفته‌شده در بورس اوراق بهادار تهران در بازه زمانی ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۳ پرداخته‌اند. نتایج به‌دست‌آمده نشان می‌دهد که بین مدیریت لحن نوشتار و عملکرد آتی شرکت‌ها رابطه‌ای منفی و معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر، مدیران از تکنیک‌های مدیریت لحن نوشتار با اهداف راهبردی استفاده می‌کنند تا عملکرد آتی ضعیف شرکت را پنهان سازند. بشیری‌منش و صمیمی (۱۴۰۰) در تحقیقی با عنوان «خوانایی متن صورت‌های مالی و استراتژی‌های حساب‌رسان در مواجهه با ریسک حسابرسی»، به بررسی تأثیر خوانایی صورت‌های مالی بر حق‌الزحمه، تأخیر در ارائه گزارش، اظهارنظر و تغییر حساب‌رس پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که با افزایش پیچیدگی و ابهام در متن صورت‌های مالی، حساب‌رسان زمان بیشتری را برای انجام فرآیندهای حسابرسی اختصاص می‌دهند، که این امر منجر به افزایش حق‌الزحمه حسابرسی و همچنین تأخیر در ارائه گزارش حسابرسی می‌شود. علاوه بر این، یافته‌ها حاکی از این است که حساب‌رسان در مواجهه با ابهام در متن صورت‌های مالی از اظهارنظر مشروط بهره می‌برند تا ریسک دعاوی حقوقی را کاهش دهند.

در پژوهشی که توسط احمدپور و هادیان (۱۳۹۴) انجام شد، به بررسی تغییرات مربوط به اطلاعات حسابداری پرداخته شد. آنها مورد بررسی قرار دادند که استفاده کنندگان صورت‌های مالی برای تصمیم‌گیری نیازمند به داشتن اطلاعات حسابداری مناسب هستند، و این اطلاعات تنها زمانی می‌توانند در تصمیم‌گیری مفید باشند که ارزش مربوط بودن داشته باشند. هدف اصلی از پژوهش این بود که میزان تغییرات مربوط به اطلاعات حسابداری را بررسی کند و عوامل مؤثر بر این تغییرات را شناسایی نماید. نتایج پژوهش نشان داد که مربوط بودن اطلاعات ترازنامه پس از تدوین اولین استانداردهای حسابداری، یک رشد چشمگیر را تجربه کرده است. علاوه بر این، بین مربوط بودن اطلاعات حسابداری و اندازه شرکت رابطه معکوس و معنادار وجود دارد، به این معنی که شرکت‌های بزرگ‌تر احتمالاً اطلاعات حسابداری کمتری را نمایش می‌دهند. همچنین، بین مربوط بودن اطلاعات حسابداری و رشد شرکت رابطه مستقیم و معنادار وجود دارد، به این معنی که رشد شرکت ممکن است با ارتقاء کیفیت اطلاعات حسابداری همراه باشد. همچنین، بین مربوط بودن اطلاعات حسابداری و بدهی شرکت رابطه معکوس و معنادار وجود دارد، به این معنی که شرکت‌های با بدهی کمتر ممکن است اطلاعات حسابداری بهتری را ارائه دهند.

مهرانی و حصارزاده (۱۳۹۰) در پژوهشی به بررسی رابطه بین نوسان سود و قابلیت پیش‌بینی آن در افق‌های زمانی بلندمدت و کوتاه‌مدت پرداختند. آن‌ها با فرض وجود رابطه معکوس میان نوسان سود و امکان پیش‌بینی آن در این دو افق زمانی، اقدام به آزمون فرضیه‌های خود کردند. نتایج به‌دست‌آمده از این تحقیق نشان می‌دهد که قابلیت پیش‌بینی سود تنها در شرایطی که نوسان جریان‌های نقدی عملیاتی پایین است، قابل تحقق می‌باشد. به عبارت دیگر، در سطوح بالا و پرنوسان، پیش‌بینی سود در افق‌های زمانی کوتاه‌مدت و بلندمدت دشوارتر می‌شود. علاوه بر این، با افزایش دوره زمانی پیش‌بینی، محتوای اطلاعاتی سود نیز کاهش می‌یابد، که این امر منجر به کاهش ضریب پایداری سود می‌گردد. (به نقل از شهناز مشایخ و تامیلا اعیادی احسن، ۱۳۹۴) به طور کلی، این یافته‌ها نشان‌دهنده اهمیت درک نوسان سود و تأثیر آن بر پیش‌بینی‌های مالی در زمان‌های مختلف است.

در مطالعه‌ای دیگر، سبزعلی (۱۳۹۲) به بررسی تأثیر سازوکارهای حاکمیت شرکتی بر دقت پیش‌بینی سود پرداخت. نتایج تحقیق او نشان داد که برخی از مکانیزم‌های حاکمیت شرکتی تأثیر معناداری بر خطای پیش‌بینی سود ندارند. اما از سوی دیگر، رابطه‌ای مثبت و معنادار بین تعداد اعضای غیرموظف هیئت مدیره و میزان خطای پیش‌بینی سود مشاهده شد. این به این معناست که حضور بیشتر اعضای غیرموظف در هیئت مدیره می‌تواند به افزایش خطای پیش‌بینی سود منجر شود.

کردستانی و لطفی (۱۳۹۰) در تحقیقی با عنوان «بررسی ارتباط بین خطای پیش‌بینی سود و اقلام تعهدی» به تحلیل رابطه میان خطای پیش‌بینی مدیریت از سود سال آینده شرکت و اقلام تعهدی سال جاری پرداختند (به نقل از شهناز مشایخ و تامیلا اعیادی احسن، ۱۳۹۴). نتایج این تحقیق نشان می‌دهد که زمانی که سودهای پیش‌بینی شده توسط شرکت‌ها خوش‌بینانه‌تر هستند، این موضوع به‌طور ویژه‌ای با سطح بالاتر اقلام تعهدی سرمایه در گردش مرتبط است. همچنین، این ارتباط به‌ویژه در شرکت‌هایی که نوسانات بیشتری در جریان‌های نقدی عملیاتی دارند، قوی‌تر مشاهده می‌شود. این یافته‌ها به اهمیت بررسی اقلام تعهدی و نوسانات نقدی در پیش‌بینی‌های مدیریت اشاره دارند و می‌توانند به تحلیل‌گران و سرمایه‌گذاران کمک کنند تا درک بهتری از پایداری و دقت پیش‌بینی‌های سود داشته باشند.

مشایخی و منتی (۱۳۹۲) در پژوهش خود به بررسی رابطه بین نوسان‌پذیری سود و قابلیت پیش‌بینی آن در کوتاه‌مدت و بلندمدت پرداختند. نتایج پژوهش نشان داد که نوسان‌پذیری سود

باعث کاهش قابلیت پیش بینی سود می شود و همچنین در بلندمدت از دقت پیش بینی ها کاسته می شود.

رحمانی و همکاران (۱۳۹۱) در پژوهشی به بررسی تأثیر انتشار پیش بینی سود بر ضریب واکنش سود آینده پرداخت. او با توجه به اینکه ویژگی های مختلف پیش بینی سود می تواند برای پیش بینی سود آینده استفاده شود، از ضریب واکنش سود بهره برد. نتایج تحقیق او نشان داد که برای بهبود توانایی سرمایه گذاران در پیش بینی سود آینده، باید ویژگی های پیش بینی سود ارتقاء یابد. این بهبود باعث افزایش محتوای اطلاعاتی قیمت سهام در مورد سود آینده می شود و در نتیجه، ضریب واکنش سود آینده روندی افزایشی پیدا می کند. یافته های تجربی نشان می دهند که برای تأثیرگذاری بیشتر بر رابطه بین بازده و سود آینده، باید تعداد پیش بینی های مدیریت افزایش یافته و دقت آن ها بهبود یابد، که در نهایت باعث افزایش اعتماد سرمایه گذاران به این پیش بینی ها خواهد شد.

در پژوهشی، خالقی مقدم و همکاران (۱۳۸۶) به بررسی دقت پیش بینی سود شرکت ها که توسط مدیریت اعلام می شود، پرداختند. نتایج این تحقیق نشان داد که بین دقت پیش بینی سود و متغیرهای قیمت سهام و اندازه شرکت ارتباط معناداری وجود دارد.

در ایران، مشایخ و همکاران (۱۳۹۴) به بررسی نوسان پذیری سود و پیش بینی آن پرداخته اند. در این تحقیق، ایشان به تحلیل تأثیر نوسانات سود و اجزای درونی آن، که شامل نوسانات اقلام تعهدی سرمایه در گردش، نوسانات وجه نقد حاصل از فعالیت های عملیاتی، استهلاک و سایر اقلام تعهدی سرمایه در گردش می شود، بر دقت پیش بینی سود مدیران پرداخته اند. برای این پژوهش، خانم مشایخ از دو مدل اصلی استفاده کردند: نخست، مدل پیش بینی سود ساده دیچو و تانگ<sup>۱</sup> که به عنوان یک روش عمومی برای پیش بینی سود به کار می رود، و دوم، مدل پیش بینی سود تفکیک شده به اجزای درونی، که توسط کولین و گولی<sup>۲</sup> توسعه یافته و امکان تحلیل دقیق تر اجزای مختلف سود را فراهم می کند. نتایج این تحقیقات نشان داد که متغیر سود در دوره های سالانه از پایداری بیشتری برخوردار است، به این معنی که در این دوره ها، پیش بینی های انجام شده نسبت به واقعیت نزدیک تر بوده و دقت بیشتری دارند. با این حال، سایر اجزای درونی سود، به ویژه در دوره های شش ماهه و سالانه، ناپایدار بوده و این عدم پایداری منجر به نوسانات سود می شود. این نوسانات به نوبه خود می تواند دقت

1. Dichon and Tang

2. Colin and Golly

پیش‌بینی سود توسط مدیران را کاهش دهد. به‌طور کلی، این تحقیق به وضوح نشان می‌دهد که نوسانات و عدم پایداری اجزای درونی سود می‌تواند چالش‌هایی جدی برای مدیران در پیش‌بینی دقیق سود ایجاد کنند.

با توجه به مطالعه و تحلیل اطلاعات موجود و با در نظر گرفتن هدف این پژوهش، فرضیه‌هایی در خصوص تاثیر برخی از شاخص‌های پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن سود بر خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها مطرح شده‌اند. این فرضیه‌ها به شرح زیر است:

فرضیه اول: خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها تحت تاثیر معیار پیش‌بینی‌پذیری سود در صورت سود و زیان قرار دارد.

فرضیه دوم: خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها تحت تاثیر معیار مربوط بودن سود اعلام شده است.

### روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش به بررسی خوانایی گزارش‌های سالانه و کیفیت اطلاعات حسابداری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ می‌پردازد. پژوهش از نوع پس‌رویدادی است، زیرا داده‌های آن از اطلاعات گذشته استخراج شده‌اند. از نظر روش‌شناسی، این پژوهش در دسته تحقیقات اثباتی و استقرایی قرار می‌گیرد. مبانی نظری پژوهش از منابع کتابخانه‌ای گردآوری شده و داده‌های مورد نیاز از صورت‌های مالی و یادداشت‌های همراه شرکت‌ها که در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده‌اند، استخراج شده است. این اطلاعات از بایگانی سایت بورس تهران دریافت شده و برای تسهیل فرایند جمع‌آوری، از نرم‌افزار ره‌آورد نوین استفاده گردیده است. داده‌ها پس از گردآوری، با نرم‌افزارهای Excel و SPSS برای آزمون فرضیات و انجام آزمون‌های تکمیلی پردازش شده‌اند. همچنین، برای تحلیل دقیق‌تر داده‌ها و اجرای مدل‌های رگرسیونی، از نرم‌افزار Eviews استفاده شده است.

جامعه آماری این پژوهش به دلیل گستردگی و وجود برخی ناهماهنگی‌ها میان اعضای آن، برای انتخاب نمونه از روش حذف سیستماتیک استفاده شد. بر این اساس، تعداد ۷۱ شرکت از شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ (۱۱ سال) به عنوان نمونه آماری این پژوهش در نظر گرفته شدند (معادل ۷۸۱ سال شرکت)، زیرا امتیازات کیفیت اطلاعات مالی این شرکت‌ها برای دوره‌های ۱۲ ماهه محاسبه و در دسترس است.

- جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در فاصله زمانی ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ است، که با رعایت محدودیت های زیر گزینش شده اند:
۱. حذف شرکت های مالی: شرکت های فعال در زمینه بانکداری، سرمایه گذاری، واسطه گری مالی، هلدینگ و لیزینگ به دلیل تفاوت در ساختار سرمایه از جامعه آماری کنار گذاشته شده اند.
  ۲. فعالیت مستمر: شرکت های مورد نظر باید طی دوره تحقیق به طور مستمر فعالیت کرده باشند و سهام آنها حداقل سه ماه از سال در بورس مورد معامله قرار گرفته باشد.
  ۳. عدم تغییر سال مالی: شرکت هایی که در طول بازه تحقیق، تغییر سال مالی نداشته اند، انتخاب شده اند تا نتایج تحقیق با همگنی بیشتری همراه باشد.
  ۴. دسترسی به اطلاعات مالی و مدیریتی: اطلاعات مالی و مدیریتی لازم باید در دسترس و کامل باشد تا بتوان از آن برای محاسبه متغیرهای پژوهش استفاده کرد.
  ۵. سال مالی منتهی به اسفند: شرکت هایی که سال مالی آنها به پایان اسفندماه ختم می شود انتخاب شده اند، تا همگنی داده ها و تفسیر نتایج آسان تر باشد.
  ۶. عدم زیان دهی: شرکت هایی که در هیچ یک از سال های مورد بررسی زیان ده نبوده اند، در جامعه آماری باقی مانده اند تا تأثیر سودآوری بر نتایج تحلیل ها به خوبی منعکس شود.
- این معیارها برای اطمینان از کیفیت داده ها و قابلیت تفسیر بهتر نتایج به کار گرفته شده اند.

### مدل و متغیرهای پژوهش

مدل های پژوهش به شرح ذیل است:

مدل آزمون فرضیه اول: (کرین چالمرز<sup>۱</sup>، ۲۰۱۸) (به نقل از مهدی مرادی، مصطفی متین نظر، ۱۳۹۷)

$$FOG_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 CFO_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 MTB_{i,t} + \beta_4 AGE_{i,t} + \beta_5 RETVOL_{i,t} + \beta_6 EVOL_{i,t} + \beta_7 SEO_{i,t} + \beta_8 IND_{i,t} + \beta_9 YEAR_{i,t} + E_{it}$$

مدل آزمون فرضیه دوم: (کرین چالمرز<sup>۲</sup>، ۲۰۱۸) (به نقل از مهدی مرادی، مصطفی متین نظر، ۱۳۹۷)

$$FOG_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 RET_{i,t} + \beta_2 SIZE_{i,t} + \beta_3 MTB_{i,t} + \beta_4 AGE_{i,t} + \beta_5 RETVOL_{i,t} + \beta_6 EVOL_{i,t} + \beta_7 SEO_{i,t} + \beta_8 IND_{i,t} + \beta_9 YEAR_{i,t} + E_{it}$$

1. Keryn Chalmers

2. Keryn Chalmers

## متغیر وابسته

خوانایی (FOG) در این پژوهش، متغیر وابسته خوانایی گزارشگری مالی است. برای اندازه‌گیری این متغیر از شاخص فاگ استفاده شده است. این شاخص، مطابق با تحقیقات مطابق با پژوهش یو و ژانگ<sup>۱</sup> (۲۰۰۹)، لاورنس<sup>۲</sup> (۲۰۱۳)، آجینا<sup>۳</sup> و همکاران (۲۰۱۶) و فخاری‌نیا و دیانی (۱۳۸۱) به کار گرفته شده و روایی و اعتبار آن برای متون فارسی توسط محققان داخلی نظیر فضل‌الهی (۱۳۸۹) و دیانی (۱۳۷۹) تأیید شده است.

شاخص فاگ تابعی از دو متغیر طول جمله (برحسب تعداد کلمات) و کلمات پیچیده (کلماتی با سه بخش یا بیشتر) است و به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$FOG = (0/4) \times (PHW + ASL)$$

ASL = درصد کلمات پیچیده

PHW = میانگین طول جملات

این فرمول برای سنجش میزان پیچیدگی و خوانایی گزارش‌های مالی به کار می‌رود و ابزار موثری برای ارزیابی متون مالی فارسی است.

## متغیر مستقل

**پیش‌بینی پذیری سود:** این ویژگی میزان تغییرات سود خالص را ارزیابی می‌کند. هرچه سود خالص ثبات بیشتری داشته باشد و نوسانات کمتری نشان دهد، هموارتر خواهد بود و سودهای آینده با دقت بیشتری قابل پیش‌بینی خواهند بود. جهت محاسبه از مدل زیر استفاده می‌گردد:

$$CFO_{t+1} = \beta_{0,i} + \beta_{1,i} ER_{i,t} + E_{i,t}$$

$ER_{i,t}$  بیانگر سودخالص در سال جاری است

**مربوط بودن:** مربوط بودن به توانایی سود در توضیح تغییرات بازده یا قیمت سهام اشاره دارد. این متغیر به کمک مدل زیر محاسبه شد:

$$RET_{i,t} = \beta_{1,i} EARN_{i,t} + \beta_{2,i} \Delta EARN_{i,t} + E_{i,t}$$

1. You and Zhang

2. Lawrence

3. Ajina

RET: بازده شرکت برای یک دوره ۱۲ ماهه منتهی به سال مالی  $t+1$

### متغیر کنترل

**اندازه شرکت:** اندازه شرکت از طریق لگاریتم ارزش بازار سهام در پایان سال مالی بدست می آید.

**اهرم مالی:** اهرم مالی از نسبت مجموع ارزش بازار سهام و بدهی ها به ارزش دفتری دارایی ها محاسبه می شود.

**عمر شرکت:** لگاریتم سابقه شرکت های مورد مطالعه از زمان پذیرش در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

**نوسانات محیطی (تجاری و عملیاتی):** انحراف معیار بازده سهام ماهانه در سال گذشته می باشد.  
**انحراف استاندارد سود عملیاتی:** برای اندازه گیری تاثیرات ثابت سال بر شرکتهای مورد مطالعه است.

**سود سهام اعلام شده:** متغیر مجازی است که برابر با ۱ است، اگر یک شرکت در طول سال سود سهام اعلام شده داشته باشد و در غیر این صورت صفر خواهد بود.  
**تاثیرات ثابت صنعت:** برای اندازه گیری تاثیرات ثابت صنعت بر شرکتهای مورد مطالعه است.  
**تاثیرات ثابت سال:** برای اندازه گیری تاثیرات ثابت سال بر شرکتهای مورد مطالعه است.

### یافته های پژوهش

#### آمار توصیفی

جدول ۱، آمار توصیفی متغیرهای پژوهش را نمایش می دهد. طبق این آمار، میانگین شاخص فاگک در شرکت های نمونه بین سال های ۱۳۹۰ تا ۱۴۰۰ به مقدار ۱۹,۱۷ است. افزایش این عدد به معنای کاهش خوانایی متن مورد بررسی است. همچنین، انحراف معیار این شاخص برابر با ۲/۴۷۱۴۰۲ بوده و دامنه مقادیر آن از ۱۴/۸۴ تا ۲۳/۴۲ متغیر است. این اطلاعات نشان می دهد که خوانایی یادداشت های توضیحی صورت های مالی شرکت های بورسی دارای تنوع و پراکندگی قابل توجهی است.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرها

| نام متغیر                                     | کمینه     | بیشینه   | میانگین  | میانه    | انحراف معیار |
|-----------------------------------------------|-----------|----------|----------|----------|--------------|
| خوانایی                                       | ۱۴/۸۴     | ۲۳/۴۲    | ۱۹/۱۷    | ۱۹/۵۶    | ۲/۴۷۱۴۰۲     |
| پیش‌بینی پذیری سود                            | ۱۰/۷۳۵    | ۲۰/۵۴۴   | ۱۵/۰۵۸   | ۱۵/۰۶۵   | ۰/۶۶۱۲       |
| مربوط بودن                                    | ۱۰/۶۵۴    | ۲۱/۴۰۷   | ۱۴/۳۹۳   | ۱۳/۸۰۴   | ۱/۱۳۳        |
| اندازه شرکت                                   | ۵/۶۸۰۱۷۳  | ۱۹/۵۳۰۰۹ | ۱۳/۲۸۳۳  | ۱۳/۲۴۷   | ۱/۹۳۱۲۷۷     |
| اهرم مالی                                     | ۰/۰۲۶۱۱۲  | ۸/۶۰۷۲۰۶ | ۰/۷۴۲۵۳  | ۰/۶۱۴۸   | ۰/۶۷۴۷۸۶     |
| عمر شرکت                                      | ۰/۶۹۳۱۴۷  | ۶/۰۶۰۴۴۳ | ۲/۸۲۱۲۵  | ۲/۸۳۳۲   | ۰/۴۶۰۵۵۷     |
| نوسانات محیطی نوسانات محیطی (تجاری و عملیاتی) | ۰         | ۱۶۳۶/۲۳۱ | ۶۱/۸۷۰۱  | ۴۰/۱۴۶   | ۹۸/۰۱۸۴      |
| انحراف استاندارد سود عملیاتی                  | -۹۹/۶۹۷۷۳ | ۴/۶۹۸۸۸۵ | ۲/۲۰۰۷۱۳ | ۲/۶۳۸۴۳۰ | ۳/۹۴۵۱۸۲     |
| سود سهام اعلام شده                            | ۰         | ۱        | ۰/۹۹۶۱۵۹ | ۱        | ۰/۰۶۱۸۹۸     |
| تأثیرات ثابت صنعت                             | ۰         | ۰/۰۸۵۳۲۷ | ۰/۰۴۲۸۴  | ۰/۰۰۴۳۶۵ | ۰/۰۰۵۰۳۵     |
| تأثیرات ثابت سال                              | -۰/۱۱۷۷۸۳ | ۲/۹۶۶۳۸۴ | ۱/۵۰۷۳۵۲ | ۱/۶۲۸۰۵۹ | ۰/۶۶۴۲۲۸     |

## آزمون‌های فروض کلاسیک مدل رگرسیون

در این پژوهش، پس از بررسی آمار توصیفی، ابتدا با انجام آزمون‌های فروض کلاسیک مدل رگرسیون (شامل فرض میانگین صفر، فرض نرمال بودن، فرض عدم خودهمبستگی، آزمون ناهمسانی واریانس، آزمون ضریب تعیین  $R^2$  و ضریب تعیین تعدیل شده) از برقراری این فروض اطمینان حاصل شد. سپس با استفاده از آزمون اف لیمر، شیوه تخمین مدل از میان دو سناریو پول و پنل انتخاب گردید و در نهایت، با استفاده از آزمون هاسمن، ارجحیت مدل‌های اثرات ثابت بر مدل اثرات تصادفی تعیین شد.

در این پژوهش، برای آزمون معناداری ضریب عرض از مبدأ، از آزمون اف لیمر استفاده کردیم. این آزمون به ما کمک می‌کند تا بین روش حداقل مربعات معمولی برای داده‌های ادغام‌شده و مدل پنلی انتخاب مناسبی داشته باشیم. نتایج این آزمون برای مدل‌های اول و دوم در جدول ۲ ارائه شده است. بر اساس اطلاعات موجود، تمامی مقادیر محاسبه‌شده کمتر از ۵٪ است، که نشان‌دهنده این است که روش پنلی برای فرضیات این پژوهش مناسب می‌باشد.

جدول ۲. نتایج آزمون اف لیمر

| مدل فرضیه اول | مدل فرضیه دوم |                          |
|---------------|---------------|--------------------------|
| ۰/۰۰۰۰۰۰      | ۰/۰۰۰۰۰۰      | Cross-section F          |
| ۰/۰۰۰۰۰۰      | ۰/۰۰۰۰۰۰      | Cross-section Chi-square |

با توجه به اینکه آماره آزمون هاسمن باید دارای توزیع کای-دو ( $K^2$ ) با درجه آزادی  $K-1$  باشد، در صورتی که مقدار محاسبه شده  $K$  از مقدار بحرانی کای-دو در جدول بیشتر باشد، مدل اثرات ثابت نسبت به مدل اثرات تصادفی ترجیح داده می شود. با توجه به نتایج آزمون هاسمن در جدول ۲ که نشان می دهد  $p$ -value به دست آمده بیشتر از سطح معناداری ۰/۰۵ است، این امر دلالت بر این دارد که مدل اثرات ثابت نسبت به مدل اثرات تصادفی مناسب تر است و بنابراین انتخاب مدل اثرات ثابت برای تحلیل داده ها توجیه پذیر می باشد. به علاوه، انتخاب مدل اثرات ثابت می تواند به کاهش بایاس در برآورد ضرایب کمک کند و دقت نتایج را افزایش دهد.

جدول ۳. نتایج آزمون هاسمن

| مدل فرضیه اول | مدل فرضیه دوم |                      |
|---------------|---------------|----------------------|
| ۰/۸۶۵۷        | ۰/۸۹۲۳        | Cross-section random |

ما برای اینکه بررسی کنیم که آیا تغییرات در یک متغیر می تواند پیش بینی کننده تغییرات در متغیر دیگر مدلهای ما باشد باشد از آزمون علیت گرانجر بهره بردیم. جدول شماره ۴ نتایج این آزمون را برای هر دو مدل ما نشان می دهد. طبق نتایج بدست آمده متغیرهای مستقل به طور معناداری در تبیین تغییرات متغیر وابسته نقش دارند

جدول ۴. نتایج آزمون علیت گرانجر

|               | Lag Length | Null Hypothesis                | F-statistic | Prob   |
|---------------|------------|--------------------------------|-------------|--------|
| مدل فرضیه اول | ۱          | FOG does not Granger Cause CFO | ۸/۳۵۲۶      | ۰/۰۰۳  |
|               | ۲          | CFO does not Granger Cause FOG | ۰/۵۸۶۲      | ۰/۵۹۸۴ |
| مدل فرضیه دوم | ۱          | FOG does not Granger Cause RET | ۷/۵۸۹۶      | ۰/۰۰۲  |
|               | ۲          | RET does not Granger Cause FOG | ۰/۶۵۲۴      | ۰/۶۶۲۸ |

### نتایج آزمون فرضیه اول

همانطور که پیشتر بیان شد، در فرضیه اول این پژوهش، هدف ما بررسی تأثیر معیار پیش بینی پذیری سود بر خوانایی گزارش های سالانه شرکت ها است. برای این منظور، مدلی را که پیش تر ارائه نمودیم، مورد آزمون قرار دادیم و نتایج آماری آن در جدول شماره ۵ ارائه شده است. همان طور که نتایج نشان می دهد، خوانایی گزارش های سالانه شرکت ها تحت تأثیر معیار پیش بینی پذیری سود قرار دارد. با توجه به مقدار آماره  $F$  که در تحلیل رگرسیون برای ارزیابی معنی داری کلی مدل استفاده می شود، معنی داری کلی رگرسیون تأیید می شود. همچنین، مقدار آماره دورین-واتسون برابر با ۲/۱۸۶۳۳۰۳ است که

نشان‌دهنده عدم وجود خودهمبستگی میان اجزای خطا است. در واقع آماره دوربین - واتسون بیانگر این مفهوم است که خطاها مستقل از یکدیگر هستند و این امر اعتبار نتایج مدل را افزایش می‌دهد. در خصوص عامل تورم واریانس، هیچ‌یک از مقادیر به دست آمده نشان‌دهنده وجود مشکل هم‌خطی چندگانه نیست. به‌طور کلی، این نتایج نشان می‌دهند که خوانایی گزارش‌های سالانه به‌طور معناداری بر پیش‌بینی‌پذیری سود تأثیر دارد و مدل رگرسیونی به‌کاررفته در این تحلیل از اعتبار خوبی برخوردار است. عدم وجود خودهمبستگی و هم‌خطی چندگانه نیز به اعتبار و دقت نتایج افزوده و می‌تواند به تصمیم‌گیری‌های بهتر سرمایه‌گذاران کمک کند. بسیاری از پژوهش‌ها در زمینه تأثیر خوانایی گزارش‌های مالی بر پیش‌بینی‌پذیری سود به نتایج مشابهی دست یافته‌اند. به عنوان مثال، پژوهش‌هایی مانند مطالعه‌ای که توسط لی (۲۰۰۸) انجام شد، نشان داد که خوانایی اطلاعات مالی بر توانایی سرمایه‌گذاران در پیش‌بینی سود تأثیر مثبت دارد. در این پژوهش، خوانایی بیشتر به کاهش عدم قطعیت در پیش‌بینی‌های سود منجر می‌شود. نتایج این پژوهش نیز به همین نکته اشاره دارد و تأکید می‌کند که خوانایی گزارش‌های سالانه به‌طور معناداری بر پیش‌بینی‌پذیری سود تأثیر دارد.

جدول ۵. نتایج برازش فرضیه اول

| نام متغیر                       | بر آورد       | خطای معیار    | آماره t   | مقدار P |
|---------------------------------|---------------|---------------|-----------|---------|
| پیش بینی پذیری سود              | -۰/۰۰۰۰۰۰۰۰۴۱ | ۰/۰۰۰۰۰۰۰۰۱۹۵ | -۲/۱۱۳۳۲۳ | ۰/۰۳۴۹  |
| اندازه شرکت                     | -۰/۰۱۶۵۲۳     | ۰/۰۵۰۱۳۶      | -۰/۳۲۹۵۶۲ | ۰/۷۴۱۸  |
| اهرم مالی                       | ۰/۲۰۷۱۶۴      | ۰/۱۷۳۰۴۸      | ۱/۱۹۷۱۴۵  | ۰/۲۳۱۶  |
| عمر شرکت                        | ۰/۲۵۹۱۵۱      | ۰/۳۲۷۳۳۸      | ۰/۷۹۱۶۹۵  | ۰/۴۲۸۸  |
| نوسانات محیطی (تجاری و عملیاتی) | ۰/۰۰۰۱۷۷      | ۰/۰۰۱۰۲۶      | ۰/۱۷۲۳۵۵  | ۰/۸۶۳۲  |
| انحراف استاندارد سود عملیاتی    | ۰/۰۳۵۵۴۰      | ۰/۰۳۵۷۶۴      | ۰/۹۹۳۷۳۴  | ۰/۳۲۰۷  |
| سود سهام اعلام شده              | ۰/۹۱۵۱۷۳      | ۲/۴۴۶۰۵۷      | ۰/۳۷۴۱۴۲  | ۰/۷۰۸۴  |
| تأثیرات ثابت صنعت               | -۱/۲۸۶۱۱۴     | ۲۰/۰۵۵۶۱      | -۰/۰۶۴۱۲۷ | ۰/۹۴۸۹  |
| تأثیرات ثابت سال                | ۰/۱۵۰۲۴۱      | ۰/۲۰۲۳۸۸      | ۰/۷۴۲۳۴۲  | ۰/۹۴۸۹  |
| ضریب تعیین                      | ۰/۲۵۳۶۶۷      |               |           |         |
| ضریب تعیین تعدیل شده            | ۰/۲۴۱۰۱۸      |               |           |         |
| ضریب معنا دار رگرسیون           | ۰             |               |           |         |
| آماره F                         | ۲۰/۰۵۳۲۳      |               |           |         |
| دوربین واتسون                   | ۲/۱۸۶۳۳۰۳     |               |           |         |

### نتایج آزمون فرضیه دوم

طبق جدول ۶، نتایج به دست آمده نشان می دهند که مربوط بودن اطلاعات مالی تأثیر مستقیمی بر میزان خوانایی صورت های مالی دارد. در این مدل، مشابه مدل فرضیه اول، هیچ گونه همبستگی بین اجزای خطا مشاهده نمی شود. در واقع عدم وجود همبستگی بین اجزای خطا نشان دهنده این است که نتایج به دست آمده از مدل رگرسیونی معتبر و قابل اعتماد هستند. این موضوع این اطمینان را می دهد که نتایج به دست آمده به طور تصادفی و تحت تأثیر عوامل غیر قابل پیش بینی نیستند. همچنین، عامل تورم واریانس تأثیر قابل توجهی بر متغیرهای مورد بررسی نداشته است. این موضوع به اعتبار نتایج کمک می کند و نشان می دهد که تخمین های مدل به خوبی انجام شده اند. به طور کلی، نتایج این فرضیه نشان می دهد که مربوط بودن اطلاعات مالی به طور مستقیم بر خوانایی صورت های مالی تأثیر دارد و این امر می تواند به تصمیم گیری های بهتر سرمایه گذاران و سایر استفاده کنندگان از اطلاعات مالی کمک کند. همچنین، عدم وجود همبستگی بین اجزای خطا و عدم وجود هم خطی چند گانه در مدل به اعتبار و دقت نتایج افزوده و اطمینان بیشتری به تحلیلگران و تصمیم گیرندگان می دهد. این یافته ها می توانند به تدوین راهکارهایی برای بهبود کیفیت و خوانایی صورت های مالی کمک کنند، که در نهایت به افزایش شفافیت و اعتماد در بازارهای مالی منجر خواهد شد. با بررسی سایر پژوهشهای مشابه در میابیم که در مطالعات پیشین، مانند تحقیقاتی که توسط شاوپ و بلانگر<sup>۱</sup> (۲۰۱۴) انجام شده است، نشان داده شده که کیفیت و مربوط بودن اطلاعات مالی می تواند تأثیر زیادی بر درک و تفسیر اطلاعات توسط کاربران داشته باشد. همچنین، پژوهش های گلاور و پراویت<sup>۲</sup> (۲۰۱۰) نیز به این نتیجه رسیده اند که اطلاعات مربوط و با کیفیت می تواند به تصمیم گیری های بهتر کمک کند.

جدول ۶. نتایج برازش فرضیه دوم

| نام متغیر   | بر آورد       | خطای معیار    | آماره t   | مقدار P |
|-------------|---------------|---------------|-----------|---------|
| مربوط بودن  | -۰/۰۰۰۰۰۰۰۱۸۶ | ۰/۰۰۰۰۰۰۰۰۷۰۶ | -۲/۶۳۶۷۴۴ | ۰/۰۰۸۵  |
| اندازه شرکت | -۰/۰۰۷۹۵۸     | ۰/۰۵۸۳۳۸      | -۰/۱۳۶۴۲۰ | ۰/۸۹۱۵  |
| اهرم مالی   | ۰/۲۰۳۵۹۷      | ۰/۱۷۴۹۱۷      | ۱/۱۶۳۹۶۵  | ۰/۲۴۴۸  |
| عمر شرکت    | ۰/۳۱۸۶۴۶      | ۰/۳۵۲۵۳۵      | ۰/۹۰۳۸۷۰  | ۰/۳۶۶۳  |

1. Schaupp & Bélanger
2. Glover & Prawitt

| نام متغیر                       | برآورد   | خطای معیار | آماره t  | مقدار P |
|---------------------------------|----------|------------|----------|---------|
| نوسانات محیطی (تجاری و عملیاتی) | -۴/۹۷    | ۰/۰۰۰۸۴۸   | ۰/۰۵۸۵۷۱ | ۰/۹۵۳۳  |
| انحراف استاندارد سود عملیاتی    | ۰/۰۳۸۲۹۲ | ۰/۰۳۷۲۱۵   | ۱/۰۲۸۹۴۹ | ۰/۳۰۳۸  |
| سود سهام اعلام شده              | ۰/۲۷۹۵۲۸ | ۲/۱۵۹۸۶۸   | ۰/۱۲۹۴۱۹ | ۰/۸۹۷۱  |
| تأثیرات ثابت صنعت               | ۱۸/۲۵۴۸۵ | ۱۶/۵۹۳۰۵   | ۱/۱۰۰۱۵۰ | ۰/۲۷۱۶  |
| تأثیرات ثابت سال                | ۰/۰۱۰۹۸۵ | ۰/۲۰۵۶۹۴   | ۰/۰۵۳۴۰۳ | ۰/۹۵۷۴  |
| ضریب تعیین                      | ۰/۲۲۸۸۷۸ |            |          |         |
| ضریب تعیین تعدیل شده            | ۰/۲۱۴۷۸۴ |            |          |         |
| ضریب معنا دار رگرسیون           | ۰        |            |          |         |
| آماره F                         | ۱۶/۲۳۹۸۱ |            |          |         |
| دوربین واتسون                   | ۲/۰۷۰۴۵۰ |            |          |         |

### بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش، ما به بررسی و تحلیل نتایج مدل‌های ارائه شده برای فرضیات پرداختیم. با توجه به تشابه شاخص فاگ در دو مدل مختلف به زبان‌های انگلیسی و فارسی، به این نتیجه رسیدیم که خوانایی متون تجاری نقش مهمی در کیفیت گزارش‌دهی سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران ایفا می‌کند. این یافته‌ها می‌تواند به عنوان یک الگوی کاربردی برای سایر شرکت‌ها نیز مورد توجه قرار گیرد، چرا که نشان می‌دهد خوانایی گزارش‌های مالی می‌تواند به افزایش شفافیت و اعتماد در گزارش‌های مالی منجر شود.

بر همین اساس، در فرضیه اول پژوهش، تلاش کردیم تا به بررسی این موضوع پردازیم که آیا خوانایی صورت‌های مالی شرکت‌های بورسی تحت تأثیر معیار پیش‌بینی‌پذیری سود قرار دارد. این فرضیه با توجه به نتایج به دست آمده تأیید شد و نشان داد که شرکت‌هایی که سودهای آنها قابل پیش‌بینی‌تر است، به احتمال زیاد گزارش‌های مالی خواناتری نیز دارند. این امر نشان می‌دهد که پیش‌بینی‌پذیری سود می‌تواند به بهبود ساختار و کیفیت ارائه گزارش‌های مالی منجر شود.

پس از تأیید فرضیه اول، ما بر آن شدیم تا تأثیر معیار دیگری را بررسی کنیم؛ این بار به سراغ مربوط بودن اطلاعات مالی رفتیم. در فرضیه دوم، هدف ما بررسی این بود که آیا مربوط بودن اطلاعات مالی می‌تواند بر خوانایی گزارش‌های سالانه شرکت‌ها تأثیر بگذارد. نتایج نشان داد

که این معیار نیز تأثیر مثبتی بر خوانایی گزارش‌ها دارد. این یافته‌ها به خوبی نشان می‌دهند که اطلاعات مالی که با نیازها و انتظارات استفاده‌کنندگان مرتبط‌تر است، به احتمال بیشتری به گونه‌ای ارائه می‌شود که خوانایی بهتری داشته باشد. بنابراین، با توجه به تأیید هر دو فرضیه، می‌توان به این نتیجه رسید که معیارهای پیش‌بینی‌پذیری سود و مربوط بودن اطلاعات مالی نقش کلیدی و تأثیر قابل ملاحظه‌ای بر خوانایی صورت‌های مالی دارند. این دو معیار نه تنها به بهبود شفافیت و دقت گزارش‌ها کمک می‌کنند، بلکه می‌توانند منجر به افزایش قابلیت استفاده و درک بهتر از گزارش‌های مالی برای سهامداران و سایر ذی‌نفعان شوند. این نتایج می‌تواند به عنوان راهنمایی برای شرکت‌ها در بهبود کیفیت گزارش‌های مالی خود باشد و به افزایش شفافیت در بازارهای مالی ایران کمک کند. این پژوهش به دنبال ارائه ادبیات جامع‌تری در زمینه زبان‌شناسی است و امید دارد که مورد استفاده علاقه‌مندان به این حوزه قرار گیرد.

باتوجه به نتایج بدست آمده از آزمون فرضیات این پژوهش، به نظر می‌رسد که این پژوهش می‌تواند به توسعه ادبیات رو به رشد در بررسی تأثیر خوانایی بر تصمیمات سرمایه‌گذاران کمک کند و به غنای ادبیات موضوع در ایران و بازار سرمایه به‌طور مستقیم و غیرمستقیم کمک نماید. به‌ویژه، یافته‌های پژوهش ضرورت تدوین دستورالعملی مشابه با دستورالعمل‌های کمیسیون بورس اوراق بهادار آمریکا توسط سازمان بورس و اوراق بهادار برای افزایش خوانایی صورت‌های مالی برای سرمایه‌گذاران داخلی را برجسته می‌کند.

محدودیت‌های پژوهش و اهم فعالیت‌های صورت گرفته برای رفع حداکثری این محدودیت‌ها: همان‌طور که مشخص است، هر پژوهشی در فرآیند انتخاب و اجرا با مجموعه‌ای از محدودیت‌ها مواجه است و این امر در مورد پژوهش ما نیز صدق می‌کرد. یکی از بزرگ‌ترین محدودیت‌های این تحقیق، سنجش خوانایی یادداشت‌های توضیحی صورت‌های مالی بود که فرآیندی بسیار دشوار و زمان‌بر به حساب می‌آمد. این پیچیدگی از چندین جهت خود را نشان داد. نخست، نبود نرم‌افزارهای مناسب و دقیق برای اندازه‌گیری خوانایی متون مالی، ما را در برآورد صحیح و دقیق این معیار با مشکل مواجه کرد. از سوی دیگر، محدودیت‌های زمانی و حجم گسترده متون مالی، به همراه نیاز به تحلیل دقیق این حجم از کلمات، شرایط را پیچیده‌تر کرد. علاوه بر این، فقر دانش زبانی و تحلیل زبان‌شناختی در مواجهه با چنین متونی نیز چالش‌های جدیدی را پیش روی ما قرار داد.

با این حال، به دلیل اهمیت ویژه‌ای که دقت در سنجش خوانایی صورت‌های مالی در این پژوهش داشت، ما به دنبال راه‌حل‌هایی فراتر از روش‌های متداول رفتیم. برخلاف بسیاری از پژوهش‌های پیشین که از روش‌های سنتی و نرم‌افزارهای موجود استفاده کرده‌اند، ما تصمیم گرفتیم از کمک دانشجویان رشته ادبیات در مقاطع کارشناسی بهره ببریم. این دانشجویان با تحلیل دقیق متون مالی، میانگین طول جملات و درصد کلمات پیچیده را به دست آوردند. استفاده از این رویکرد علاوه بر اینکه دقت داده‌ها را به میزان قابل توجهی افزایش داد، توانست به غنای نتایج پژوهش نیز کمک کند. این همکاری ترکیبی میان دانشجویان ادبیات و حسابداری نمونه‌ای از تلفیق دانش در رشته‌های مختلف است که می‌تواند به تنوع و نوآوری در پژوهش‌های علمی منجر شود. چنین رویکردی نه تنها دقت و کارایی پژوهش‌های آینده را بهبود می‌بخشد، بلکه می‌تواند به توسعه روش‌ها و ابزارهای جدید در سنجش و تحلیل متون پیچیده کمک کند. این نوع همکاری‌های میان‌رشته‌ای، توانایی دانشجویان ادبیات و حسابداری را در کنار یکدیگر به نمایش می‌گذارد و به عنوان الگویی برای دیگر پژوهش‌ها در رشته‌های مختلف قابل استفاده خواهد بود.

### پیشنهادهای پژوهش

با توجه به کمبود تحقیقات در حوزه خوانایی صورت‌های مالی در ایران، توصیه می‌شود که در پژوهش‌های آینده به موضوعات زیر با دقت بیشتری پرداخته شود تا این زمینه مطالعاتی توسعه یابد. پیشنهادهای پژوهشی به شرح زیر ارائه می‌گردد.

#### پیشنهاد نخست :

بررسی تاثیر گذاري ویژگی‌های شرکت از منظر متغیرهای ساختار سرمایه شرکت بر شاخص خوانایی صورتهای مالی. درواقع محققان آتی می‌توانند تاثیر انواع متغیرهای ساختار سرمایه شرکت را بر شاخص خوانایی صورتهای مالی مورد مطالعه قرار دهند.

#### پیشنهاد دوم :

بررسی خوانایی با معیارهای مالی و غیر مالی دیگر نظیر اهرم مالی، مدیریت سود، نقدینگی و غیره که در واقع محققان آتی می‌توانند انواع معیارها و متغیرهای حسابداری، مالی و غیر مالی را در نظر گرفته و میزان تاثیر یا تاثیر خوانایی در رابطه با آنها را مورد آزمون قرار دهند.

### ملاحظات اخلاقی

حامی مالی: مقاله حامی مالی ندارد.

مشارکت نویسندگان: تمام نویسندگان در آماده سازی مقاله مشارکت داشته اند.

تعارض منافع: بنا بر اظهار نویسندگان در این مقاله هیچ گونه تعارض منافی وجود ندارد.

تعهد کپی رایت: طبق تعهد نویسندگان حق کپی رایت رعایت شده است.



## منابع

- احمدپور، احمد؛ هادیان، سید امین. (۱۳۹۴). بررسی تغییرات مربوط بودن اطلاعات حسابداری. بررسی های حسابداری و حسابرسی، ۱، ۱، ۲۰-۲۱
- احمدخانی، مسعود؛ سیداحمد، میرجعفری اردکانی. (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین تغییرات سود با خوانایی گزارش سالانه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. کنفرانس مدیریت و علوم رفتاری، تهران، دبیرخانه دایمی کنفرانس
- اللهیاری، عباس؛ رشیدی، کهزاد؛ خضری، اسدالله؛ حافظ، حسین. (۱۳۹۴). بررسی تأثیر افشای مسئولیت اجتماعی شرکتها بر دقت پیش بینی سودهای آتی واحد تجاری، مطالعات مدیریت و حسابداری. ۱، ۱۴۲-۱۵۳
- بشیری منش، نازنین؛ صمیمی، امین. (۱۴۰۰). خوانایی متن صورتهای مالی و استراتژی های حسابرسان در مواجهه با ریسک حسابرسی. پژوهش های تجربی حسابداری، ۱۱(۱)، ۱۳۷-۱۶۹
- خالقی مقدم، حمید؛ پیری، پرویز. (۱۳۸۶). اثر نماگرهای بازار سرمایه بر پیش بینی قیمت سهام. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۵(۱۷)، ۲۷-۶۱
- دیانی، محمد حسین. (۱۳۷۹). سنجش خوانایی نوشته های فارسی. انتشارات کتابخانه رایانه ای مشهد.
- رحمانی، علی؛ بشیری منش، نازنین؛ شاهرخ، سیده ثمانه. (۱۳۹۱). بررسی اثر انتشار پیش بینی سود بر ضریب واکنش سود آینده. دانش حسابداری، ۱۰، ۲۹-۵۰
- سبز علی پور، فرشاد؛ قیطاسی، روح اله؛ رحمتی، سلمان. (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین ساز و کارهای حاکمیت شرکتی و دقت پیش بینی سود. نشریه پژوهش های حسابداری مالی، ۴(۲)، ۱۴۰-۱۲۳
- صفری گرایلی، مهدی؛ رضایی پشته نوئی، یاسر؛ نوروزی، محمد. (۱۳۹۶). مدیریت سود و خوانایی گزارشگری مالی. علمی-پژوهشی. ۱۴(۶۹)، ۲۱۷-۲۳۰
- طالبی، ر. (۱۳۸۹). ارزیابی نوع مدیریت سود و بررسی اثر ساختار مالکیت و اندازه شرکت بر روی مدیریت سودآوری آتی. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. دانشکده مدیریت گروه حسابداری دانشگاه آزاد اسلامی واحد اراک: ۱۶۴.
- علی خانی، س. (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بازده با سطح خوانایی گزارش های پیش بینی سود و گزارشهای حسابرسی آن. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. دانشکده علوم اداری و اقتصادی دانشگاه فردوسی مشهد: ۱۵۴.
- کردستانی، غلامرضا؛ لطفی، احمد. (۱۳۹۰). بررسی ارتباط بین خطای پیش بینی سود و اقلام تعهدی. نشریه پژوهش های حسابداری مالی، ۳(۲)، ۶۳-۷۸.

- محسنی، عبدالرضا؛ رهنمای رودپشتی، فریدون. (۱۳۹۵). عملکرد مالی و کارکردهای مدیریت لحن نوشتار در گزارشگری مالی. پژوهش های تجربی حسابداری. ۴۸-۲۹: (۴) ۹.
- مرادی، مهدی؛ متین نظر، مصطفی. (۱۳۹۷). تاثیر استراتژی کسب و کار بر خوانایی گزارش های سالانه شرکت ها. پایان نامه کارشناسی ارشد حسابداری. دانشکده علوم اداری و اقتصادی دانشگاه آزاد واحد مشهد: ۸۲.
- مشایخی، بیتا؛ منتی، وحید. (۱۳۹۱). تبیین ارتباط میان نوسان پذیری و قابلیت پیش بینی سود حسابداری. مطالعات تجربی حسابداری مالی، ۴۰، ۱۰۱-۱۲۴.
- مشایخ، شهناز؛ اعیادی احسن، تامیلا. (۱۳۹۴). نوسان پذیری سود و پیش بینی سود. پژوهشهای حسابداری مالی، ۲۵، ۶۱-۷۴.
- مهرانی، ساسان؛ حصارزاده، رضا. (۱۳۹۰). نوسانات سود و امکان پیش بینی آن. مجله دانش حسابداری، ۲(۶)، ۲۷-۴۲.

## References

- A. Lawrence. (2013). Individual investors and financial disclosure. *Journal of Accounting and Economics* Volume 56, Issue 1, July 2013, Pages 130-147
- Ahmadkhani, Masoud & Seyedahmad Mirjafari Ardakani, (2016), investigating the relationship between profit changes and the readability of the annual report of companies listed on the Tehran Stock Exchange, Conference on Management and Behavioral Sciences, Tehran, Permanent Secretariat of the Conference. (in persian)
- Ahmedpour, Ahmed & Hadian, Seyed Amin. (2014). Examining changes in the relevance of accounting information, *accounting and auditing reviews*, number 1, pages 1-20. (in persian)
- Ali Khani, S. (2016). Investigating the relationship between profitability and the level of readability of profit forecasting reports and its audit reports. Master's Thesis in Accounting. Faculty of Administrative and Economic Sciences, Ferdowsi University of Mashhad: 154 pages. (in Persian)
- Allahyari, Abbas, Rashidi, Kohzad, Khazri, Asadullah & Hafez, Hossein. (2014). Investigating the impact of corporate social responsibility disclosure on the accuracy of predicting the future profits of a business entity, *Management and Accounting Studies*, No.1, pages 142-153. (in persian)
- Bashiri Menesh, Nazanin & Samimi, Amin. (1400). Readability of financial statements and auditors' strategies in facing audit risk. *Experimental Accounting Research*, 11(1), 137-169 (in Persian)
- Bonsall IV, S., Leone, A., Miller, B., & Rennekamp, K. (2017). A Plain English measure of financial reporting readability. *J. Account. Econ.* 63, 329-357.
- Dichev, I. D. & V.W. Tang. (2009). Earning Volatility and Earning Predictability. *Journal of Accounting and Economics*, Vol. 47, Nos. 1-2, Pp. 60-81.
- Diyani, Mohammad Hossein. (1379). Readability measurement of Persian writings. Publications of Mashhad Computer Library. (in Persian)

- Glover, S. M., & Prawitt, D. F. (2010). The effect of information quality on the decision-making process of auditors. *Auditing: A Journal of Practice & Theory*, 29(1), 1-20.
- Bashiri Menesh, Nazanin & Samimi, Amin. (1400). Readability of financial statements and auditors' strategies in facing audit risk. *Experimental Accounting Research*, 11(1), 137-169 (in Persian)
- Khaleghi Moghadam & Piri, Parviz, Hamid. (1386). the effect of capital market indicators on stock price forecasting. *Empirical studies of financial accounting*, 5(17), 27-61. (in Persian)
- Kurdestani, Gholamreza & Lotfi, Ahmed. (1390). Investigating the relationship between profit forecasting error and accruals. *Journal of Financial Accounting Research*, 3(2), 63-78. (in Persian)
- Lehavy, R., Li, F. & Merkley, K. (2011). The effect of annual report readability on analyst following and the properties of their earnings forecasts. *Account.Rev*, 86(2), 1087-1115.
- Li, F. (2008). Annual report readability, current earnings, and earnings persistence. *Journal of Accounting and Economics*, 45(2-3), 221-247.
- Lo, K., Ramos &F., Rogo.( 2017). Earnings management and annual report readability. *J. Account. Econ*. 63, 1–25.
- Mashaikh, Shahnaz & Ayadi Ahsan, Tamila. (2014). Profit volatility and profit forecasting, *financial accounting research*, number 25, pages 61 to 74. (in Persian)
- Mehrani, Sasan & Hesarzadeh, Reza. (2018). Fluctuations in profit and its predictability. *Journal of Accounting Knowledge*, 2(6), 27-42. (in Persian)
- Meshaihi, Bita&Menti, Vahid. (2011). Explaining the relationship between volatility and predictability of accounting profit, *Financial Accounting Empirical Studies*, No. 40, Pages 101-124. (in Persian)
- Mohseni, Abdul Reza & Rudpashti, Fereydon. (2015). Financial performance and writing tone management functions in financial reporting. *Accounting empirical research*. 9(4): 29-48. (in Persian)
- Moradi, Mehdi &Matin Nazar, Mostafa. (2017). The effect of business strategy on improving the annual reports of companies. Master's thesis in accounting. Faculty of Administrative and Economic Sciences, Azad University, Mashhad branch: 82 pages. (in Persian)
- Rahmani, Ali, Bashiri Menesh, Nazanin & Shahrokhi, Sayeda Samaneh. (2011). Investigating the effect of publishing profit forecast on the reaction coefficient of future profit, *Accounting Knowledge*, No. 10, pages 29 to 50. (in Persian)
- Rennekamp, K. (2012). Processing fluency and investors' reactions to disclosure readability. *Journal of Accounting Research*, 50(5), 1319-1354.
- Sabz Alipour, Farshad, Qitasi, Ruholah & Rahmati, Salman. (2011). Examining the relationship between corporate governance mechanisms and profit forecasting accuracy. *Journal of Financial Accounting Research* 4(2), 123-140. (in Persian)
- Safari Graili, Mehdi, Rezaei Pitehnoi &Yaser, Nowrozi, Mohammad. (2016). Profit management and readability of financial reporting, *scientific-research*. 14 (No. 69). Pages 217 to 230. (in Persian)

Talebi, R. (1389). Evaluating the type of profit management and examining the effect of ownership structure and company size on future profitability management. Master's thesis in accounting. Faculty of Management, Department of Accounting, Islamic Azad University, Arak branch: 164 pages. (in Persian)

#### COPYRIGHTS



This is an open access article under the CC BY-NC-ND 4.0 license.

